

Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на виборах до Верховної Ради України у 2012 році

Аналітичний документ

1 жовтня 2012 р.

ЗМІСТ:	Резюме	2
	Вступ	3
	1. Екологічні питання в передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному окрузі	4
	1.1. Загальна характеристика екологічної складової передвиборних програм партій	4
	1.2. Аналіз екологічних положень передвиборних програм «прохідних» партій	5
	1.3. Характеристика екологічних положень передвиборних програм інших партій	6
	1.4. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі	7
	2. Екологічні питання в передвиборних програмах кандидатів у депутати в одномандатних округах	8
	2.1. Загальна характеристика передвиборних програм кандидатів у депутати з точки зору присутності в них екологічних питань	8
	2.2. Характеристика передвиборних програм кандидатів у депутати, представників «прохідних партій» в одномандатних округах	10
	2.3. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів у депутати	12
	Висновки	14

РЕЗЮМЕ

У даному аналітичному документі експерти Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» аналізують та порівнюють передвиборні програми політичних партій і кандидатів у депутати з точки зору наявності в їх передвиборних обіцянках екологічних питань. Усі висновки та міркування, викладені в документі, є незалежною та неупередженою позицією експертів Центру.

Із 22 партій, що беруть участь у виборах в багатомандатному окрузі, **40,9% партій не мають у своїй програмі жодної згадки щодо питань екології** (Соціалістична партія України, Українська платформа «Собор», ВО «Свобода», Партія «Україна-Вперед!», УДАР, Наша Україна, Народнотрудовий союз України, Рідна Вітчизна, Радикальна партія Олега Ляшка). **22,7% партій мають мінімальну згадку про питання довкілля** (висловлену однією фразою чи декларативним гаслом), а саме: Комуністична партія України, Українська Національна Асамблея, ВО «Батьківщина», Політична партія «Нова політика», Політична партія «Україна майбутнього». Третя **група партій, передвиборні програми яких містять достатньо ґрунтовні положення з екологічних питань, становить 36,4%**. Більшість партій, що потрапили в цю категорію, є партіями, які декларують, що їх програмна діяльність спрямована на питання охорони довкілля, а саме: ВО «Громада», Партія зелених України, Українська партія «Зелена планета», Політична партія «Зелені».

Найпопулярнішими питаннями, які знаходимо у передвиборних програмах політичних партій – питання води (її якості, чистоти, охорони водних ресурсів) та питання відходів (переробка та утилізація відходів, сміттєзвалища). **Цілісного бачення щодо необхідних змін в екологічній політиці та екологічному законодавстві України не має жодна партія.**

З метою проаналізувати, яким чином питання охорони довкілля відображені у передвиборних програмах кандидатів в одномандатних округах, було проаналізовано 3080 програм кандидатів. Із загальної кількості програм, **1985 не містять жодної згадки про екологічні питання, що становить 64,4%**. Лише 73 програми мають досить ґрунтовні положення щодо питань охорони довкілля (2,4%). Решта, 33,3% програм хоча і мають згадку про довкілля, проте такі положення є часто декларативними і формальними.

Аналіз екологічних положень в одномандатних округах показує різний рівень їх відображення, який, тим не менше, є дуже низьким: від 18,8% у Миколаївській області до 55,6% в Івано-Франківській області. Якщо проаналізувати наявність ґрунтовних положень у програмах відповідно до адміністративно-територіального поділу України, то **найбільше таких програм є у Криму (12 кандидатів) та Івано-Франківській області (10 кандидатів).**

На відміну від програм політичних партій, **програми окремих кандидатів більше зосереджені на діях місцевого рівня**, наприклад, очищення конкретної річки, закриття заводу чи сміттєзвалища, що знаходиться в тому чи іншому окрузі. Найпопулярнішими є питання води та сміття, а також лісів, озеленення, охорони водних об'єктів, забезпечення екологічної безпеки, зеленого туризму, заповідної справи та ін.

Вражає наявність у програмах великої кількості однакових декларативних фраз, як от «виведення України з екологічної кризи», «оздоровлення екології регіону», «поліпшення екологічної ситуації», «розв'язання проблем екології» та інших.

ВСТУП

У даному аналітичному документі експерти Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» аналізують та порівнюють передвиборні програми політичних партій та кандидатів у депутати, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України 28 жовтня 2012 року.

Основна мета дослідження – виявити і оцінити пріоритетність питань довкілля у порядку денному майбутнього парламенту України, а також подати виборцям, які вболівають за питання охорони довкілля, матеріал для роздумів щодо їх подальшого вибору.

Питання охорони довкілля у сучасному світі відіграють важливу роль. Вони знаходяться на шостому місці серед загроз, які населення України вважає найбільш серйозними (17%)¹. Тому існує потреба з'ясувати, як майбутні законотворці бачать шляхи вирішення екологічних проблем і які положення щодо охорони довкілля є частиною передвиборних програм партій та кандидатів у депутати.

Результати дослідження базуються на аналізі передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати, що доступні на веб-сторінці Центральної виборчої комісії: www.cvk.gov.ua.

Для цілей даного дослідження під «екологічними питаннями» чи «екологічною складовою» розуміємо питання, пов'язані з охороною навколишнього середовища, покращенням стану довкілля, підвищенням рівня екологічної безпеки, інтеграцією екологічних питань в інші сфери суспільного життя, формуванням та реалізацією екологічної політики та екологічного законодавства в Україні.

Це дослідження є власною ініціативою Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля». Воно не фінансується жодною політичною партією, донорською організацією чи іншою групою. Усі висновки та міркування, викладені в аналітичному документі, є незалежною та неупередженою позицією експертів Центру.

¹ За даними групи «Рейтинг»: <http://www.ratinggroup.com.ua/products/politic/data/entry/14014/>. Дослідження проводилось 14 – 27 липня 2012 року.

1. ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ В ПЕРЕДВИБОРНИХ ПРОГРАМАХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Згідно з ч.2 ст.54 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 р. партії подають до Центральної виборчої комісії передвиборну програму партії на паперових носіях, засвідчену підписом керівника партії і скріплену печаткою партії, та в електронному вигляді, викладену державною мовою, яка оприлюднюється на офіційному сайті Центральної виборчої комісії.

У передвиборних програмах партії викладають свої цілі та завдання, а також шляхи їх реалізації.

37% українців, які визначилися з вибором на майбутніх парламентських виборах, обирають ту чи іншу партію через її програму, ідеї та пропозиції. Про це свідчать дані соціологічного опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Центром Разумкова.²

1.1. Загальна характеристика екологічної складової передвиборних програм партій

З метою виявити пріоритетність питань охорони довкілля для тих чи інших політичних сил, що прагнуть до влади, був проведений аналіз передвиборних програм 22 політичних партій, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України у 2012 році в багатомандатному окрузі за списками політичних партій, а саме:

- 1) Всеукраїнське об'єднання «Громада»
- 2) Комуністична партія України
- 3) Партія зелених України
- 4) Політична партія Українська Національна Асамблея

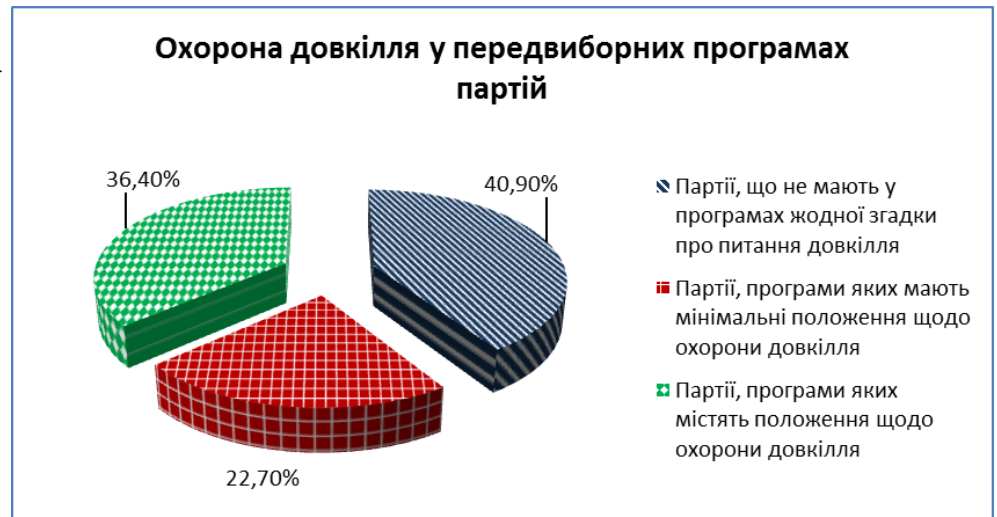
- 5) Партія Регіонів
- 6) Соціалістична партія України
- 7) Ліберальна партія України
- 8) Політична партія Українська платформа «Собор»
- 9) Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Свобода»
- 10) Партія Наталії Королевської «Україна – Вперед!»
- 11) Політична партія Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»
- 12) Партія Пенсіонерів України
- 13) Політична партія «Нова політика»
- 14) Партія «Руський блок»
- 15) Політична партія «УДАР»
- 16) Політична партія «Наша Україна»
- 17) Українська партія «Зелена планета»
- 18) Політична партія «Народно-трудовий союз України»
- 19) Політична партія «Україна майбутнього»
- 20) Політична партія «Зелені»
- 21) Партія Політичне об'єднання «Рідна Вітчизна»
- 22) Радикальна партія Олега Ляшка

40,9% або 9 партій не мають у своїй програмі жодної згадки щодо питань екології, охорони довкілля (Соціалістична партія України, Українська платформа «Собор», Всеукраїнське об'єднання «Свобода», Партія «Україна – Вперед!», УДАР, Наша Україна, Народно-трудовий союз України, Рідна Вітчизна, Радикальна партія Олега Ляшка).

Низка партій має мінімальну згадку про питання охорони довкілля (висловлену однією фразою чи декларативним гаслом). Відсоток таких

² <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/vibori-2012-za-k.htm>

Діаграма 1. Розподіл політичних партій щодо наявності в їх передвиборних програмах питань охорони довкілля

партій складає 22,7 % від загальної кількості проаналізованих партій. До цієї групи належать: Комуністична партія України, Українська Національна Асамблея, Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина», Політична партія «Нова політика», Політична партія «Україна майбутнього».

Третя група партій, передвиборні програми яких містять достатньо ґрунтовні положення з екологічних питань, становить 36,4%. Більшість партій, що потрапили в цю категорію, є «спеціалізованими», тобто партії, які декларують, що їх програмна діяльність спрямована на питання охорони довкілля, а саме: Всеукраїнське об'єднання «Громада», Партія зелених України, Українська партія «Зелена планета», Політична партія «Зелені».

1.2. Аналіз екологічних положень передвиборних програм «прохідних» партій

Даний розділ містить аналіз екологічної складової політичних партій, які, за результатами соціологічних досліджень, є «прохідними»³ (Партія Регіонів, ВО «Батьківщина», Партія «УДАР», Комуністична партія України).

• Партія Регіонів

Передвиборна програма Партії Регіонів містить окремий розділ, присвячений екологічним питанням, - «Чисте довкілля», де вказано три

конкретних заходи, які планує реалізовувати партія, а саме: завершення будівництва об'єкта «Укриття» на ЧАЕС до 2015 року; 20 000 систем централізованого очищення питної води; будівництво екологічних сміттєпереробних заводів у кожному регіоні.

• Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»

Передвиборна програма Батьківщини у частині охорони довкілля вражає декларативністю, неконкретністю та пафосом, оскільки містить лише одну фразу, присвячену екологічним питанням, а саме: «Чисте повітря, чиста вода, чисті міста і села – наша мета».

• Політична партія «УДАР»

Передвиборна програма УДАРу не містить жодної згадки щодо екологічної політики чи необхідності охорони довкілля.

• Комуністична партія України

Комуністична партія України у своїй програмі має лише одне положення щодо довкілля – «... Посилення відповідальності за екологічним довкіллям», яке, окрім стилістичної помилки, містить ще й доволі дивний термін – «екологічне довкілля».

Дві інші партії, що, за прогнозами, можуть перетнути 5% бар'єр (Партія Наталії Королевської «Україна – Вперед!» та ВО «Свобода»), у своїх передвиборних програмах не мають жодного положення щодо екологічних питань.

³ За результатами соціологічного опитування, проведеного Фондом «Демократичні ініціативи» спільно з Центром Разумкова: Якби вибори до Верховної Ради відбулися в середині серпня, 5%-й бар'єр могли б здолати: Партія регіонів – 28.1%, ВО «Батьківщина» – 25.6%, Партія «УДАР» Віталія Кличка – 11.5%, Комуністична партія України (8.2%). Залишають шанси на здолання виборчого бар'єру Партія Наталії Королевської «Україна – Вперед!» (4.0%) та ВО «Свобода» (3.8%). Джерело: <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/vibori-2012-za-k.htm>

1.3. Характеристика екологічних положень передвиборних програм інших партій

Окрему групу партій, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України у 2012 році, ми назвали «спеціалізованими екологічними партіями» чи «зеленими» партії. Основу передвиборної програми таких партій складають положення про довкілля. Спільною рисою для програм таких партій є узагальнене бачення проблем, їх перерахування, проте відсутність конкретних заходів та механізмів, спрямованих на вирішення таких проблем. Проаналізуємо кожну з таких партій.

- **Всеукраїнське об'єднання «Громада»**

Положення щодо охорони довкілля у програмі нагадують швидше еко-утопічний твір, аніж перелік дій, необхідних для реалізації у найближчому майбутньому у сфері охорони довкілля. Зокрема, пропозиція щодо «створення Універсальних агроекологічних районів і Екопоселень в Україні та за кордоном за участю діаспори» не має жодного раціонального підґрунтя. Партія, серед іншого, виступає за раціональне використання природних ресурсів, розробку критеріїв і стандартів екокультури, впровадження Національної програми переробки та утилізації відходів, виробництво екологічно чистих продуктів та ін.

- **Партія зелених України**

Партія виступає за стратегію стійкого розвитку країни, забезпечення конституційного права на сприятливе довкілля. В програмі йдеться про необхідність реструктуризації та модернізації виробництва, раціонального використання ресурсів, переробки відходів, встановлення штрафів та платежів за забруднення довкілля. Серед інших необхідних дій – збереження лісів, розвиток заповідної справи, збереження водних і земельних ресурсів, відповідь на кліматичні зміни. У програмі використовується поняття «інтегрованої екологічної політики».

- **Українська партія «Зелена планета»**

Партія подає своє бачення реалізації майбутньої екологічної політики через «інтеграцію екологічної політики до виробничих галузей країни,

врахування екологічного аспекту під час розроблення стратегій, планів і програм розвитку України, впровадження екологічного управління на підприємствах». Партія виступає за прийняття Екологічного Кодексу України, впровадження контролю за викидами, впорядкування територій, забруднених сміттєзвалищами, заборону будівництва промислових об'єктів біля морів, річок, озер, заповідних комплексів, екологічний контроль води, повітря, розвиток зеленого туризму.

- **Політична партія «Зелені»**

У програмі перелічено багато актуальних проблем, що існують на сьогоднішній день на порядку денному охорони довкілля в Україні, а саме: виконання екологічного законодавства, необхідність проведення експертизи, впровадження ресурсозберігаючих технологій, впровадження «зеленої» економіки, очистка води, переробка відходів, ГМО, заборона небезпечних пестицидів. Тим не менше, трактування влади як «лише механізму реалізації в державі «зеленої ідеї», право народу України на «зелену» владу, термін «зелена» експертиза ставлять під сумнів можливості партії в реалізації державної політики та конкретних ініціатив.

Досить детально своє бачення щодо питань довкілля представляє **Ліберальна партія України**, хоча і її програма є досить широкою, виходить далеко за межі екологічних питань. Програма зосереджена на необхідності дотримання семи основних свобод, серед яких, конституційне право на безпечне життєве середовище. Серед основних пріоритетів – контроль за забезпеченням екологічної безпеки, підняття штрафних санкцій за забруднення та за нанесення людині шкоди, якщо їй було завдано реальних збитків, контроль за якістю питної води, координація між силовими та контролюючими відомствами України для забезпечення безпеки для кожного громадянина.

Політична партія «Україна майбутнього» у сфері навколишнього середовища виступає за впровадження кримінальної відповідальності за створення стихійних смітників, за законодавче врегулювання вирубки лісів та розробку на державному рівні програм переробки сміття та безвідходного виробництва.

Партія «Руський блок» виступає за впровадження екологічних виробництв, ефективної стратегії охорони чистоти водних ресурсів, за за-

борону ГМО, заборону будівництва в паркових зонах, приватизацію і передачу для комерційної діяльності земель заповідників, природоохоронних зон, природних комплексів. Будівництво екологічно небезпечних об'єктів може здійснюватись за рішенням референдумів.

Політична партія «Нова політика» «вирішення екологічних проблем регіонів» поєднує із «захистом споживача», а **Партія Пенсіонерів України** складовою частиною політичного та економічного курсу партії вважає екологічні цінності, а важливою складовою екологічної політики держави називає «заходи, спрямовані на зменшення забруднення водних джерел, атмосферного повітря, збереження і захист лісів, протидію деградації земель».

Політична партія Українська Національна Асамблея обіцяє забезпечити «належну охорону навколишнього середовища» і створити «безпечні екологічні умови для проживання людей».

1.4. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах політичних партій у багатомандатному виборчому окрузі

Найпопулярнішими питаннями, які знаходимо у передвиборних програмах політичних партій, виявились питання води (її якості, чистоти, охорони водних ресурсів) та питання відходів (переробка та утилізація відходів, сміттєзвалища). У трьох програмах мова йде про необхідність забезпечення/реалізації права на безпечне довкілля.

Цілісного бачення щодо необхідних змін в екологічній політиці та екологічному законодавстві України не має жодна партія. «Спеціалізовані

Діаграма 2. Найпопулярніші питання охорони довкілля у передвиборних програмах партій (за кількістю згадувань)

екологічні» партії роблять спроби подання комплексного уявлення, тим не менше, таким програмам бракує багатьох важливих елементів, і, що найголовніше, конкретних заходів та механізмів реалізації екологічної політики.

Якщо ми проведемо порівняльний аналіз положень передвиборних програм партій з головним стратегічним документом у сфері охорони довкілля (Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»), то із семи стратегічних цілей ((1) підвищення рівня екологічної свідомості; (2) поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки; (3) досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього середовища; (4) інтеграція екологічної

політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління; (5) припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі; (6) забезпечення екологічно збалансованого природокористування; (7) удосконалення регіональної екологічної політики) частково в програмах відображені лише окремі елементи другої, третьої, четвертої та шостої цілей. Проте, такі положення містяться, головним чином, у програмах «зелених» партій, в той час, як «прохідні» партії швидше за все і не знають про існування такого стратегічного документу. Лише Партія Регіонів має декілька завдань, які підпадають під ціль 3 Стратегії – досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього середовища.

2. ЕКОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ В ПЕРЕДВИБОРНИХ ПРОГРАМАХ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ В ОДНОМАНДАТНИХ ОКРУГАХ

Кандидати у депутати, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України в одномандатних виборчих округах, як і політичні партії, повинні подати у Центральну виборчу комісію свою передвиборну програму.

З метою виявити, яким чином питання охорони довкілля відображені у передвиборних програмах кандидатів, які висунуті певними політичними партіями чи є самовисуванцями, було проаналізовано програми 3080 кандидатів у депутати, що балотуються у 226 одномандатних виборчих округах.

2.1. Загальна характеристика передвиборних програм кандидатів у депутати з точки зору присутності в них екологічних питань

Із загальної кількості передвиборних програм кандидатів (3080), 1985 не містять жодної згадки про екологічні питання, що становить

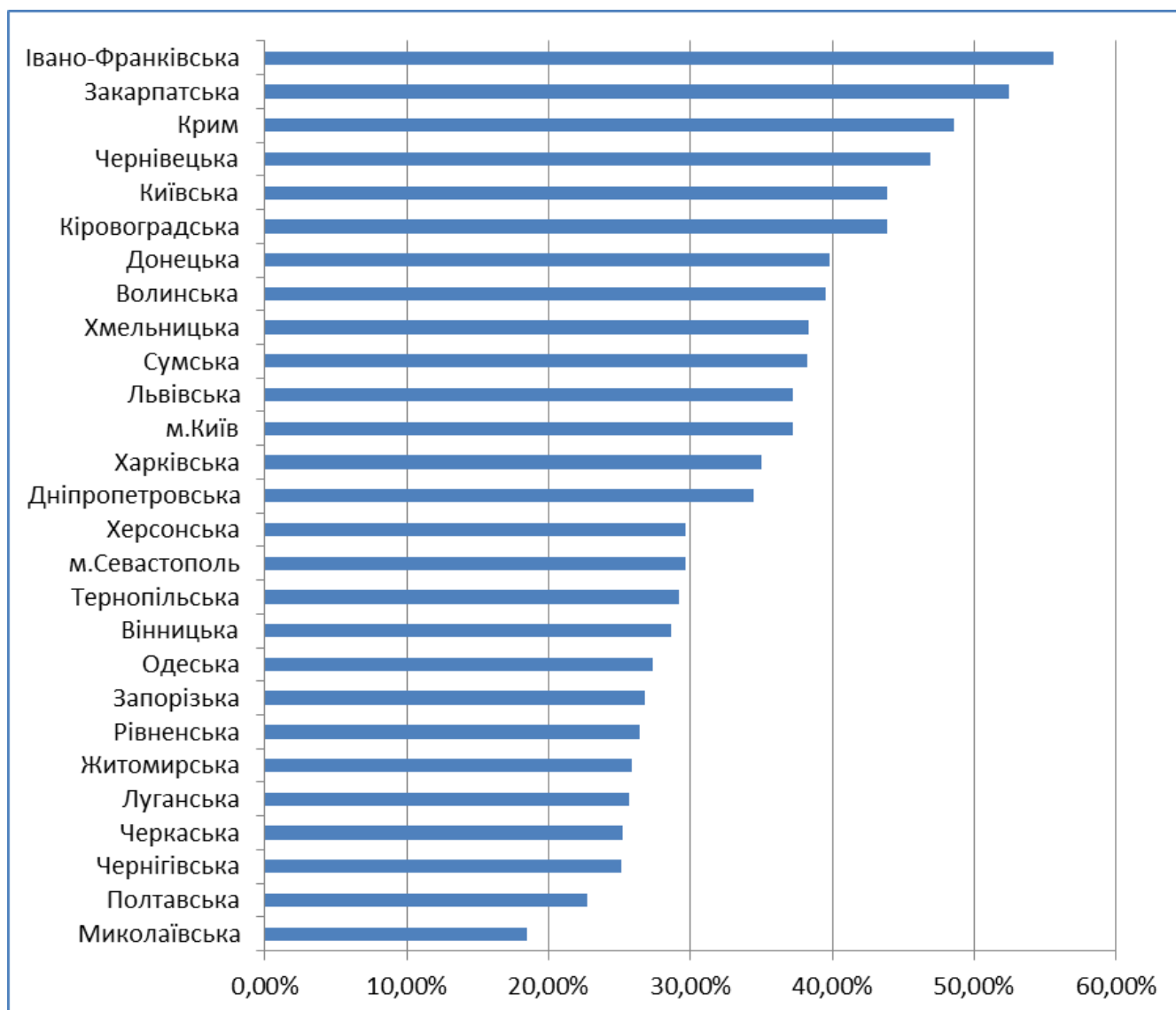
64,4%. Лише 73 програми містять досить ґрунтовні положення щодо питань охорони довкілля, що становить лише 2,4%. Решта, 33,3% програм кандидатів хоча і мають згадку про питання довкілля, проте такі положення є часто декларативними і формальними.

Аналіз екологічних положень, наявних у передвиборних програмах кандидатів відповідно до адміністративно-територіального поділу України, показує різний рівень відображення екологічних питань, який, тим не менше, є дуже низьким: від 18,8% у Миколаївській області до 55,6% в Івано-Франківській області. Цікавим є той факт, що області, які традиційно вважаються забрудненими, не звертають достатньо уваги на питання довкілля. Це, наприклад, Луганська область (лише 25,7%), Запорізька (26,8%), Дніпропетровська (34,4%).

Діаграма 3. Розподіл програм кандидатів у депутати відповідно до їх ставлення до питань охорони довкілля.

Діаграма 4. Наявність питань охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів відповідно до адміністративно-територіального поділу України.

Якщо проаналізувати наявність ґрунтовних положень у передвиборних програмах кандидатів у депутати відповідно до адміністративно-територіального поділу України, то найбільше таких програм є у Криму (12 кандидатів) та Івано-Франківській області (10 кандидатів). Щодо Криму, то таку ситуацію можна пояснити великою кількістю кандидатів від «зелених» партій, щодо Івано-Франківської області, то, найімовірніше, це пояснюється розташуванням області у гірському регіоні й особливим ставленням її мешканців до охорони природи.

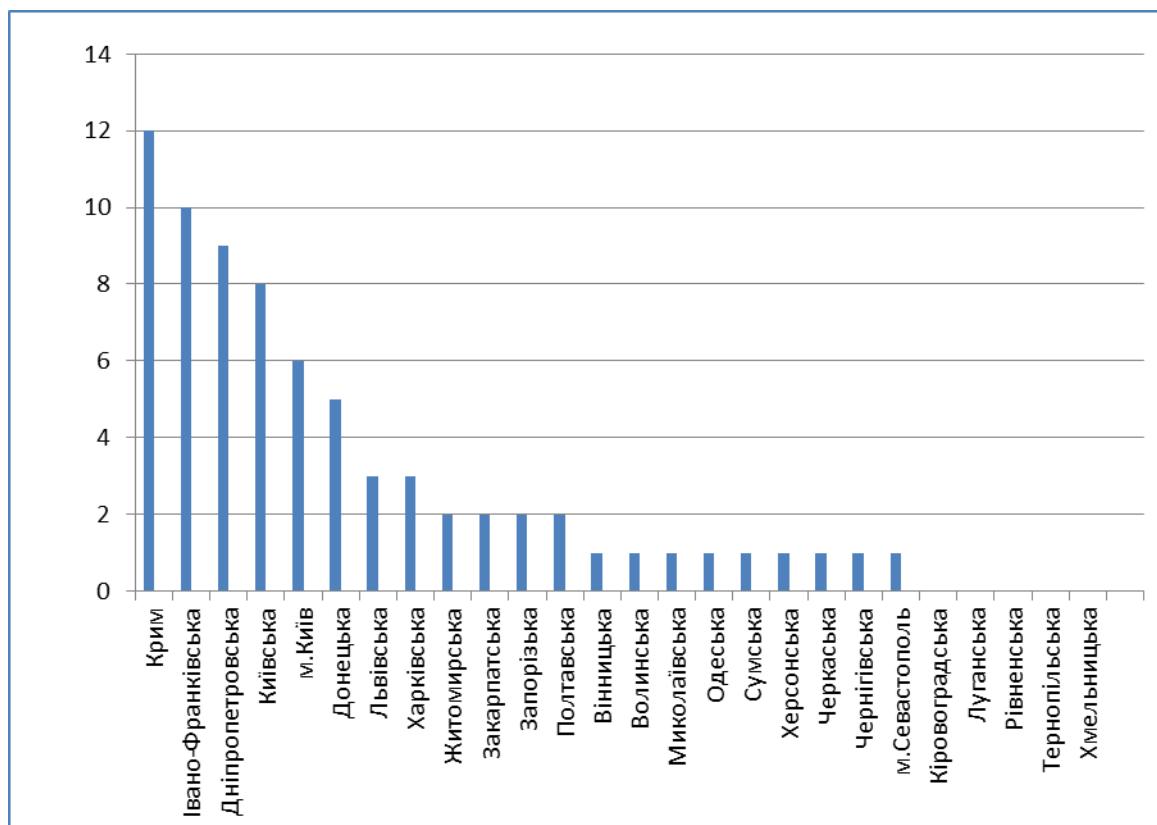
2.2. Характеристика передвиборних програм кандидатів «прохідних» партій в одномандатних округах

За даними соціологічного опитування, що проводилось Фондом демократичних ініціатив

імені Ілька Кучеріва, голосувати у мажоритарному окрузі за того самого кандидата, який представлятиме обрану партію, виявили готовність 34% населення, братимуть партійність до уваги 24%. Найбільше схильні проголосувати за представника обраної партії виборці «Батьківщини» (53%), Партії регіонів (49%), «Свободи» (48%), КПУ (43%) і менше – «УДАР» (36%) та Партії Наталі Королевської «Україна – вперед!». ⁴

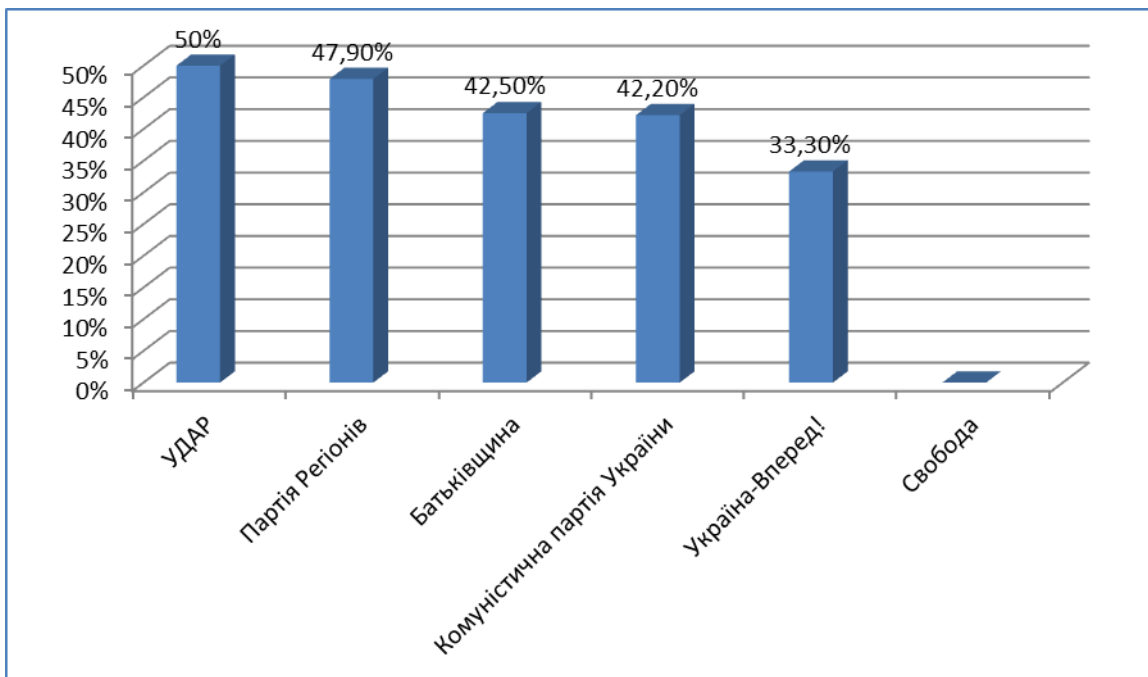
Рівень наявності у програмах кандидатів від цих партій положень щодо охорони довкілля є досить низький, а кількість кандидатів, що у своїх програмах мають згадку щодо питань довкілля, не перевищує 50%.

Із 181 кандидатів у депутати від **Батьківщини**, 104 у своїх передвиборних програмах взагалі не мають екологічних положень, що становить 57,5%. Кандидати, як правило, мають типові програми. З питань довкілля найбільше їх турбує

Діаграма 5. Наявність програм з ґрунтовними положеннями щодо охорони довкілля відповідно до адміністративно-територіального поділу України.

⁴ <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/vibori-2012mazhoritarnih-okrugah.htm>

Діаграма 6. Наявність положень щодо охорони довкілля у програмах кандидатів відповідно до їх приналежності до політичної партії.

сміття та питна вода, а також зелені насадження. Трапляються поодинокі згадки щодо контролю викидів, розробки та впровадження екологічних програм, екологічно безпечного виробництва, зменшення забруднення довкілля, зеленого туризму та будівництва сміттєпереробних заводів.

Із 215 кандидатів у депутати від **Партії Регіонів** 112 не мають положень щодо питань охорони довкілля у своїх програмах, що становить 52,1%. Головним чином, кандидати хвилюються за утилізацію сміття (проблему останнього найчастіше пропонують вирішувати за допомогою будівництва сміттєпереробних заводів), за питання якості води та водопостачання, а також за озеленення / розширення зелених зон. Багато кандидатів свою «екологічну місію» бачить в «оздоровленні екології району» та «усуненні шкідливих виробництв». Трапляються поодинокі згадки щодо екологічної безпеки, дотримання екологічних стандартів, контролю за викидами в атмосферу, збільшення податкових відрахувань підприємствами-забруднювачами, охорони заповідної справи, вирубки лісів.

Від **Свободи** із 35 кандидатів у депутати жодний не має згадки про екологічні питання у своїй передвиборній програмі.

Із 223 кандидатів у депутати від **Комуністич-**

ної партії України 129 не згадують про довкілля у своїх програмах, що становить 57,8%. Комуністи традиційно найбільше турбуються питаннями води та сміття, активно виступають за будівництво сміттєпереробних заводів, а також пропонують встановити жорсткі санкції за забруднення довкілля, включаючи збільшення штрафів за викиди. У програмах зустрічаються поодинокі згадки щодо дотримання екологічних норм, озеленення, екологічної безпеки, незалежної екологічної експертизи, екологічно чистого транспорту та раціонального використання природних ресурсів.

Із 222 кандидатів у депутати від **УДАРУ** рівно половина не має положень про довкілля. Більшість програм є типовими для усіх кандидатів. До типової програми часто додаються заходи на місцевому рівні, або питання довкілля охоплюються лише однієї фразою – «розв'язання проблем екології» без вказування яких саме і шляхів їх вирішення. Найпопулярнішими питаннями є проблеми сміття та води. Програми містять поодинокі згадки щодо моніторингу за роботою екологічно небезпечних підприємств, контролю за дотриманням екологічних норм, раціонального використання природних ресурсів, будівництва сміттєпереробних заводів, вирубки лісів, збільшення штрафів за забруднення довкілля.

Із 108 кандидатів у депутати, що балотуються від партії «Україна – Вперед!», 72 не мають жодного положення щодо питань охорони довкілля, що становить 66,7%. Найпопулярнішими питаннями серед кандидатів від цієї партії є сміття, вода, покращення екологічної ситуації. Трапляються поодинокі згадки щодо озеленення, раціонального використання природних ресурсів, зеленого туризму, будівництва сміттєпереробних заводів, ГМО.

Із загальної кількості **самовисуванців** (1387) 938 не мають у своїх програмах положень щодо охорони довкілля, що становить 67,6%.

2.3. Аналіз предметних сфер охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів у депутати

Щодо цілісності, комплексності та охоплення важливих сфер екологічної політики й охорони довкілля, передвиборні програми кандидатів у депутати не особливо відрізняються від передвиборних програм самих партій, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України у 2012 році.

На відміну від програм політичних партій, програми окремих кандидатів більше зосереджені на діях місцевого рівня, наприклад, очищення конкретної річки, закриття заводу чи сміттєзвалища, що знаходиться в тому чи іншому окрузі.

Найпопулярнішими є питання води (якість води, забезпечення водою, системи очищення) та питання сміття/відходів (вирішення питань сміттєзвалищ, будівництво/закриття сміттєпереробних заводів, будівництво полігонів твердих побутових відходів та ін.). Часто-густо екологічні питання у програмах обмежуються питанням озеленення чи асоціюються із «чистим повітрям», «чистою водою», «чистим довкіллям».

Вражає у програмах наявність великої кількості однакових декларативних формальних фраз, як от «виведення України з екологічної кризи», «оздоровлення екології регіону», «поліпшення екологічної ситуації», «розв'язання проблем екології» та ін.

Найпопулярнішими питаннями, окрім води та сміття, є питання лісів (вирубка, ведення лісового господарства), озеленення (збільшення кількості зелених насаджень, особливо, в містах), охорони водних об'єктів (окремих річок, озер, морів), забезпечення екологічної безпеки, зеленого туризму, заповідної справи (збільшення площі й кількості об'єктів природно-заповідного фонду, створення чи підтримка діяльності конкретних заповідників), встановлення/збільшення платежів за забруднення довкілля, моніторинг стану довкілля та окремих його елементів, впровадження екологічних технологій на підприємствах та ін. Проте кількість програм, що містять такі питання, є незрівнянно меншою порівняно з декларативними положеннями програм.

Діаграма 7.
15 найпопулярніших предметних питань з охорони довкілля у передвиборних програмах кандидатів у депутати (загальна кількість програм – 3080).

Щодо розподілу предметних питань відповідно до адміністративно-територіального поділу України, то найпоширенішими питаннями для:

- Криму є забезпечення водою й утилізація сміття;
- Вінницької області – утилізація побутових відходів, будівництво сміттєпереробного заводу;
- Волинської області – збереження лісів та утилізація відходів;
- Дніпропетровської області – сміття, контроль за викидами підприємств, питання води, спеціальні екологічні програми для області (окремих міст області);
- Донецької області – контроль за підприємствами, заборона розробки цирконієвого родовища, екологічні виплати мешканцям;
- Житомирської області – сміття і вода;
- Закарпатської області – вирубка лісів, вода, відходи;
- Запорізької області – питна вода й екологічні платежі;
- Івано-Франківської області – розвиток зеленого туризму, збереження лісів, сміття, охорона рік від забруднення;
- Київської області – відходи, сміття;
- Кіровоградської області – проблеми, пов'язані з видобуванням уранових руд, питна вода;
- Луганської області – екологічні виплати громадянам;
- Львівської області – сміттєзвалища, екологічні проблеми окремих міст (Борислава, Дрогобича, Стебника, Добротвору, Соснівки);
- Миколаївської області – сміття;
- Одеської області – захист Чорного моря, вода, сміття;
- Полтавської області – відходи, очисні споруди;
- Рівненської області – відходи, очисні споруди;
- Тернопільської області – сміття;
- Сумської області – утилізація небезпечних речовин;
- Харківської області – питна вода, сміття;
- Херсонської області – охорона моря, заповідники;
- Хмельницької області – питання будувати/не будувати сміттєпереробний завод;
- Черкаської області – будівництво сміттєпереробних заводів;
- Чернівецької області – ліси, переробка сміття;
- Чернігівської області – вода і сміття;
- міста Києва – Дніпро, питання конкретних заводів (закриття, переобладнання, винесення за межі міста), озеленення;
- міста Севастополя – утилізація сміття.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження наявності екологічної складової у передвиборних програмах політичних партій та кандидатів у депутати, що беруть участь у виборах до Верховної Ради України у 2012 році, показують, що питання охорони довкілля не є пріоритетними у передвиборних обіцянках. Особливо ця ситуація є характерною для «прохідних» партій. Тому особливості «екологізації» роботи Верховної Ради України наступного скликання очікувати не слід – питання охорони довкілля так і залишається десь на задньому плані у політичному й законодавчому порядку денному, традиційно поступаючись питанням економічним, фінансовим та соціальним.

Велике здивування викликає той факт, що політичні партії чи кандидати в одномандатних округах від партій, що декларують демократичні принципи та пропагують європейські стандарти, залишають питання довкілля поза увагою, хоча в демократичних країнах питання охорони довкілля займають достатньо пріоритетне значення.

Низький відсоток передвиборних програм як партій, так і кандидатів, що містять ґрунтовні положення щодо охорони довкілля, свідчить про нерозуміння важливості екологічних питань як для самих партій/кандидатів, так і для населення, на потреби якого орієнтуються ті чи інші передвиборні програми. Немає розуміння і самого порядку денного у сфері охорони довкілля на національному та міжнародному рівні, тобто партії/кандидати не розуміють, які саме екологічні проблеми є актуальними та важливими на сьогоднішній день.

Зосередженість передвиборних програм, головним чином, на питаннях води та сміття, показує вузьке бачення проблематики, неможливість вийти за межі місцевого рівня, адже більшість питань, що піднімаються стосовно тих са-

мих води і сміття, стосуються конкретного округу, максимум області, як от закриття конкретного сміттєзвалища, забезпечення водою конкретного села, тощо.

Вражає у передвиборних програмах велика кількість формальних положень щодо охорони довкілля, які мають лише декларативний, популістський характер, що закликають до «збереження природи», «оздоровлення довкілля», «вирішення екологічних питань». Такі обіцянки є чистою формальністю, адже не містять ані конкретних заходів і механізмів їх реалізації, ані не дають комплексного бачення екологічної проблематики на державному рівні.

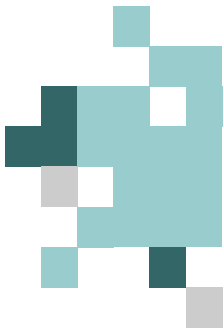
Зрозуміло, що передвиборні програми не завжди відповідають реальним намірам кандидатів, зрозуміло, що часто вони пишуться виключно для «галочки», тим не менше, виникає риторичне запитання – Чи кандидати у депутати, що не мають жодного положення щодо довкілля у своїй передвиборній програмі, згадають про необхідність дбати про довкілля після того, як будуть обрані до Верховної Ради України?

Про авторів

Аналітичний документ “Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на виборах до Верховної Ради України у 2012 році” підготовлений Андрусевич Наталією.

Андрусевич Наталія є Головою правління Ресурсно-аналітичного центру “Суспільство і довкілля”, експертом з європейської політики з питань довкілля, європейського права навколишнього середовища, адаптації національного законодавства до права ЄС та відносин Україна - ЄС.

У проведенні цього дослідження брала також участь Оксана Хомік, референт Ресурсно-аналітичного центру “Суспільство і довкілля”.

Ресурсно-аналітичний центр
“Суспільство і довкілля” – неприбуткова громадська аналітична організація, яка проводить незалежні дослідження та навчально-інформаційні заходи у сфері екологічної політики та права, впроваджує інноваційні проекти в Україні та регіоні (Східна Європа, Кавказ та Центральна Азія).

Авторські права на цей аналітичний документ належать ГО «Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля». Будь-яке використання, окрім загальноприйнятих наукових норм цитування, інформації, що відображає зміст цього аналітичного документу, без письмової згоди Ресурсно-аналітичного центру «Суспільство і довкілля» забороняється. Посилання на джерело: **“Андрусевич Н.І. Екологічна складова передвиборних програм політичних партій та кандидатів у депутати на виборах до Верховної Ради України у 2012 році. Аналітичний документ. 1 жовтня 2012 року. Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»”.**

© Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”, 2012.